

**До Спеціалізованої вченої ради К 26.501.01
у Науково-дослідному інституті
інформатики і права НАПрН України**

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника Гавловського Владислава Даниловича на дисертацію Кронівець Тетяни Миколаївни «Правові засади інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів України»», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Становлення і розвиток в Україні інформаційного суспільства потребує вдосконалення правового регулювання всіх сфер життя. Суспільні відносини, які виникають в інформаційній сфері динамічно розвиваються, активно змінюючи соціальне буття. Змінюються вимоги до людини інформаційної епохи. Здатність ефективно користуватися сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, вміння взаємодіяти з іншими суб'єктами інформаційних правовідносин, потреба щоденно оновлювати знання зумовлює потребу підготовки нових спеціалістів. Одним із важливих факторів ефективного розвитку держави є наявність потужної конкурентоспроможної мережі вищих навчальних закладів, які в межах правового поля готують фахівців інформаційної епохи. Створення системи правового регулювання інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів, в цьому контексті, є першочерговим завданням держави на даному етапі становлення.

Дослідження теми, до якої звертається дисертант, є досить актуальним, враховуючи, що в Україні практично відсутні комплексні наукові дослідження науково-теоретичних та теоретико-методологічних проблем правових засад інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів, що, в свою чергу, зумовлює недостатню ефективність правового впливу на відповідні суспільні відносини. Ці питання потребують правового вдосконалення, об'єднання зусиль

державних органів, вищих навчальних закладів та суспільних інституцій направлених на зміну державної політики в освітній та науковій сфері. Формування в громадян нової правосвідомості значною мірою залежить від існування в державі об'єктивної системи правових норм, що формують справедливі умови для здійснення освітніх прав людини, сприяють постійному вдосконаленню навичок роботи в інформаційному просторі, орієнтують особу на правову взаємодію з усіма суб'єктами інформаційних правовідносин. У зв'язку з цим дослідження правових засад інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів виступає актуальним завданням сучасної юридичної науки.

У цьому контексті дисертацію Кронівець Т.М. цілком логічно вважати актуальною та своєчасною. Ґрунтовне дослідження здобувачем правових засад інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів з урахуванням сучасних досягнень правової науки певною мірою заповнює наявну прогалину і сприяє подальшому розвитку наукової думки.

Актуальність теми підтверджується і тим, що дисертаційне дослідження пов'язане з реалізацією положень нормативно-правових актів в освітній та інформаційній сферах, прийняття яких обумовлено євроінтеграційними процесами: законів України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року № 1556-VII, «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 року № 848-VIII, Постанови Верховної Ради України «Про рекомендації Парламентських слухань на тему «Правове забезпечення реформи освіти в Україні» від 16.03.2016 року № 1031-VIII, Постанови Верховної Ради України «Про ухвалення Рекомендацій парламентських слухань на тему: «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 03.07.2014 року № 1565-VII.

Дисертаційне дослідження виконано у безпосередньому зв'язку з темами наукових досліджень Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної академії правових наук України. Зокрема, дисертація пов'язана з темою НДР «Теоретико-правові основи формування і розвитку інформаційного суспільства «РК УкрІНТЕІ 0113U003154». Тема дослідження відповідає Стратегії

розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016-2020 роки, затвердженої президією НАПрН України 3 березня 2016 року.

Достовірність одержаних у дисертації результатів обумовлена методологічною базою дослідження, якою є сукупність методів і прийомів наукового пізнання дозволило розглянути досліджувані автором явища, процеси та правові документи у взаємозв'язку окремих елементів, виявити усталені напрямки і закономірності в цілому. Не викликає сумнівів, що зважене використання загальнонаукових методів і методів спеціальних наук дозволило автору комплексно дослідити предмет дисертації, зокрема, визначити напрями правового удосконалення інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів України, а також виробити рекомендації та пропозиції, що постають обґрунтованими, а отже і цікавими як з наукової, так і практичної точки зору. Основним загальнофілософським підходом автор обрав діалектичний, який дозволив здійснити дослідження правових явищ і процесів у загальному взаємозв'язку, взаємообумовленості і розвитку. Системно-структурний підхід дозволив здійснити комплексне дослідження проблем інформаційного забезпечення діяльності ВНЗ як цілісного утворення з узгодженням усіх його елементів і частин; статистичний, за допомогою якого стало можливим отримати й обробити інформацію, що характеризує окремі показники та закономірності у діяльності ВНЗ України; формально-юридичний метод, за допомогою якого аналізувалися суспільні відносини, їх об'єкти та суб'єкти крізь призму юридичних категорій. Основним серед сукупності спеціально-наукових методів є формально-догматичний, сутність якого полягає в дослідженні чинного законодавства та практики його застосування; застосування методу компаративістського правознавства забезпечує напрацювання пропозицій щодо імплементації елементів права європейської спільноти у вітчизняну правотворчу та правозастосовну діяльність.

Достатній обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх високому ступеню достовірності сприяло також використання знань з загальної теорії держави та права, філософії, адміністративного, інформаційного, цивільного, освітнього права та інших

галузевих правових наук. Безсумнівною перевагою роботи є те, що теоретичні висновки і практичні рекомендації дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, інформаційного та освітнього законодавства України, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, міжнародно-правових актів з досліджуваної теми. Емпіричну основу дослідження становлять спостереження і дослідження стану правового регулювання інформаційного забезпечення діяльності ВНЗ; узагальнення, класифікація та опис результатів дослідження; аналіз міжнародно-правових та вітчизняних документів правового регулювання у зазначеній сфері; впровадження результатів дослідження в практичну діяльність. Інформаційною основою дослідження є узагальнення практики діяльності різних державних органів, політико-правова публіцистика, довідкові видання, статистичні матеріали. Усе це дозволяє зробити висновок, що одержані у дослідженні результати характеризуються достатньо високим ступенем вірогідності та наукової обґрунтованості.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці комплексного підходу до вдосконалення правових засад інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів на основі врахування їх сучасного стану та перспектив формування інформаційного суспільства в Україні. Дисертант успішно демонструє характерні особливості власних напрацювань, які відрізняють його роботу від наукових доробків інших дослідників. Так, у результаті проведеного дослідження вперше визначено поняття “інформаційне забезпечення діяльності вищих навчальних закладів”, вдосконалені поняття «дистанційна освіта», «електронна освіта». Досить цікавим є авторське розуміння правових основ формування системи інформаційного забезпечення діяльності ВНЗ України, як такої, що базується на використанні інформаційних ресурсів та має розвиватися в глобальному інформаційному просторі. Дисертант слушно зауважує, що перенесення освітніх процесів в кіберплощину потребує правового врегулювання захисту інформації про особу, об'єктів інтелектуальної власності, забезпечення правових умов функціонування інформаційних продуктів та ін. Однак, для ефективної взаємодії

суб'єктів нових освітніх правовідносин потрібен і інший рівень правової культури, необхідне формування в суб'єктів нової інформаційної поведінки (с.26).

Цікавим для подальших наукових розвідок є висловлення дисертантом припущення про виокремлення інформаційної діяльності вищих навчальних закладів як окремого виду діяльності (с.40). Дійсно, освітня і наукова діяльність є першочерговими, однак по суті свого функціонування вищий навчальний заклад в умовах інформаційних процесів постійно створює, змінює, перетворює інформацію, продукує знання, є суб'єктом інформаційних правовідносин, тому видається логічним можливість виокремлювати інформаційну діяльність та здійснювати її правове регулювання.

Слушним видається визначення автором інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів як врегульованої правовими нормами системи реалізованих рішень, що на основі використання інформаційних ресурсів забезпечує існування єдиного освітнього простору ВНЗ, утворює можливість електронної взаємодії всіх учасників процесу, оптимізує управління ВНЗ, якістю наданої освіти (с.43).

Конструктивною і аргументованою слід вважати точку зору автора про необхідність впровадження державної інформаційно-аналітичної системи управління вищим навчальним закладом. Дійсно, практично у всіх вищих навчальних закладах подібні системи використовуються, і єдиних підходів до їх функціонування немає. В тому числі відсутнє правове забезпечення функціонування такої системи. Подібні системи різняться своїми компонентами та їх змістовним наповненням. Крім наявних компонентів на часі долучення до подібної системи програмних продуктів які контролюють якість наданої освіти, забезпечують академічну доброчесність. Для подальших наукових розвідок практичною є пропозиція дисертанта про необхідність законодавчо врегулювати діяльність таких систем, запровадити уніфіковані вимоги до їх створення, функціонування та взаємодії з іншими системами чи загальнодержавними базами даних, визначити понятійний апарат, питання захисту персональних даних і захисту об'єктів інтелектуальної власності, відповідальність за порушення прав користувачів чи

вищих навчальних закладів, що виникли у зв'язку із некоректним функціонування подібних систем (с.76).

Вважаємо слушною пропозицію щодо гарантування безпеки обігу персональних даних суб'єктів, зокрема шляхом внесення змін до статутів вищих навчальних закладів, де окремими нормами передбачити зобов'язання для всіх суб'єктів які вступають в вищим навчальним закладом у правовідносини здійснювати необхідні заходи для забезпечення безпеки персональних даних (с.93).

Можна погодитись із думкою автора, що потребує вдосконалення процедура знищення інформації про вступника чи здобувача вищої освіти в базах персональних даних. З метою врегулювання дисертант пропонує ввести відповідну норму в Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти, яка міститиме механізм видалення персональних даних суб'єкта, в договорі/угоді пропонує передбачити, на письмову вимогу особи, яка навчалася у ВНЗ, механізм знищення чи знеособлення її персональних даних (с.97).

Слід зазначити, що у роботі містяться й інші слушні узагальнення та пропозиції.

Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану (переважним чином), комплексну роботу і дозволяє констатувати належний науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження. Структурна побудова дисертації зумовлена авторським підходом до вирішення поставлених завдань і досягнення мети дослідження. Висунуті й обґрунтовані дисертантом положення та рекомендації становлять наукову цінність, оскільки в дисертації по-новому вирішено важливе наукове завдання, що має суттєве значення для розвитку науки інформаційного права. Розв'язання окремих поставлених у дисертації завдань сприятиме удосконаленню правових норм, які значною мірою будуть забезпечувати ефективне державне регулювання у галузі інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у тому, що сформульовані та обґрунтовані теоретичні положення, узагальнення та висновки становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес і були використані:

– у науково-дослідній сфері – для подальшої розробки актуальних проблем інформаційного права, правових проблем застосування інформаційно-комунікаційних технологій в діяльності ВНЗ (акт впровадження Інституту інформатики і права НАПрН України від 7 червня 2016 року);

– у навчальному процесі – матеріали дисертаційного дослідження використовувались під час проведення занять із навчальних дисциплін «Адміністративне право України», «Інформаційне право України», «Освітнє право України» та «Право інтелектуальної власності» (довідка про впровадження Інституту історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського від 28.09.2015 року, акт про впровадження у навчальний процес та наукову діяльність Вінницького торгово-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету від 17.11.2015 року №01.01-44/2792).

Окремі положення, висновки і пропозиції також можуть бути використані:

– у правотворчій діяльності – з метою вдосконалення існуючого законодавства та напрацювання нових нормативно-правових актів, що регулюють питання інформаційного забезпечення діяльності ВНЗ;

– у правозастосовній діяльності – використання отриманих результатів сприятиме вдосконаленню практичної діяльності управлінських органів і їх посадових осіб.

Варто відмітити стиль роботи, що характеризується лаконічністю й обґрунтованістю при викладі думок та внутрішньою логікою. Структура і зміст роботи свідчать про цілісність дослідження.

Експертний аналіз результатів кожного із підрозділів трьох розділів дисертаційного дослідження свідчить про те, що вони достатньо повно викладені в шести наукових публікаціях, що містяться у вітчизняних та зрубіжних фахових виданнях з юридичних наук, та у шести тезах доповідей на конференціях. Зміст публікацій цілком відповідає тексту дисертації. Можна констатувати те, що результати та висновки, які містяться в аналізованому дисертаційному дослідженні, відомі широкому колу наукової громадськості. Результати дослідження

доповідалися на семінарах та конференціях. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення й результати дослідження. Таким чином, можна зробити висновок, що основні положення та висновки дисертації автором оприлюднені повною мірою.

Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог Міністерства освіти і науки України.

Разом з тим в роботі мають місце спірні та дискусійні положення, на які слід звернути увагу.

1. Позитивно оцінюючи використання дисертантом великої кількості наукових досліджень як вітчизняних так і закордонних фахівців, все ж роботу можна було посилити за рахунок використання більшої кількості праць саме закордонних дослідників в сфері аналізу правового впливу на здійснення інформаційного забезпечення діяльності освітніх установ інших країн. На нашу думку, це б дозволило більш системно виявити переваги та недоліки функціонування вищих навчальних закладів окремих країн, напрацювати пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного правотворчого та правореалізаційного процесу в цій сфері.

2. Аналіз авторського визначення дефініцій «інформаційне забезпечення діяльності вищих навчальних закладів», «електронна освіта», «електронне навчання» вказує, що дисертант прагне до вдосконалення понятійного апарату в сфері інформаційного та освітнього права. Однак, вважаємо, що додаткового пояснення потребує використання в роботі понять «інформаційний простір», «освітній простір», «інформаційні правовідносини», «правовідносини в сфері освіти і науки» (с.36, 58, 150, 153, 154, 161) які використовуються без тлумачення.

3. На нашу думку, на проведення дослідження позитивно вплинуло б виокремлення автором питання публічної та приватної інформації яка циркулює у державних вищих навчальних закладах України. Оскільки вищі навчальні заклади прирівнюються до суб'єктів владних повноважень в сфері освіти і науки, вивчення автором питання надання доступу особам до публічної інформації, володільцем якої є вищий навчальний заклад, в тому числі інформації яка становить суспільний

інтерес, позитивно вплинуло б на формування правового статусу вищого навчального закладу як суб'єкта інформаційних правовідносин.

4. Крім того варто було посилити роботу за рахунок дослідження комплексної системи захисту інформації у вищих навчальних закладах, зупинитися на її правових, організаційних та технічних аспектах. На нашу думку, дисертант в неповній мірі виокремив це питання, не надавши йому належної правової оцінки. Цілком слушним виявляється приділити детальнішу увагу інформаційному забезпеченню освітньої та наукової діяльності як основних у функціонуванні вищого навчального закладу, однак розкриття питань захисту інформації у вищих навчальних закладах дало б змогу дисертантові більш повно дослідити виклики та загрози, що постають перед вищими навчальними закладами в сфері інформаційного забезпечення.

Отже, деякі із наведених зауважень свідчать про складність порушених у дисертації питань, передусім, вирішення яких значною мірою пов'язано зі становленням теоретичного підґрунтя науки «інформаційне право» та недостатнім рівнем наукових досліджень взаємозв'язку та взаємовпливу галузей національного права (зокрема, інформаційного та освітнього права). З іншого боку, деякі зауваження значною мірою носять характер побажань, що стосуються, передусім, не завжди чіткої послідовності викладення окремих положень роботи. Слід підкреслити, що висловлені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Т.М.Кронівець. Водночас, висвітлені спірні моменти можуть стати приводом для дискусії під час процедури публічного захисту дисертації.

Отже, за актуальністю теми дослідження, ступенем наукової новизни, логікою викладу матеріалу, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом працях, а також за оформленням дисертація Кронівець Тетяни Миколаївни «Правові засади інформаційної діяльності вищих навчальних закладів України» відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, які висуваються до кандидатських дисертацій.

На підставі викладеного вважаю, що дисертація «Правові засади інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів України» є завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки інформаційного права, а її автор Кронівець Тетяна Миколаївна на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

т.в.о. начальника відділу

Міжвідомчого науково-дослідного центру

з проблем боротьби з організованою злочинністю

при РНБО України

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник

В.Д.Гавловський

Підпис Гавловського В.Д. засвідчую

Заступник Керівника Центру

С.А. Шепетько